

Plan

Diarienummer
511-8550-2017

Långan; Nedströms Landösjön SE0720358

Bevarandeplan för Natura 2000-område

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Omslagsbild:

Jämtlandsmaskros Långan, Långan, Långforsen, fiskare vid Långan. Foto: Länsstyrelsen Jämtlands län.

Fakta om området

Fastställd av Länsstyrelsen: 2018-10-15

Namn och områdeskod: Långan; Nedströms Landösjön SE0720358

Län: Jämtland

Kommun: Krokoms, Östersund

Områdestyp: Området har fastställts som ett område av gemenskapsintresse (SCI).

Regeringen har förklarat området som ett särskilt bevarandeområde (SAC).

Övrigt skydd: Strandskydd enligt kap 7: 13-18 §§ MB. Riksintresse enligt kap 4 6§ MB.

Riksintresse enligt kap 3 6§ MB.

Fiskeförvaltare: Landögssjöns fvof, Nedre Långans fvof

Areal: 365,5 hektar

Utgiven av

Länsstyrelsen Jämtlands län

Oktober 2018

Tryck

Länsstyrelsens tryckeri, Östersund 2018

Löpnummer

2018:225

Diarienummer

511-8550-2017

Publikationen kan laddas ner från Länsstyrelsens hemsida
www.lansstyrelsen.se/jamtland

Innehållsförteckning

Natura 2000	4
Bevarandeplaner	4
Tillståndsplikt och samråd.....	4
Kartor.....	5
Ingående naturtyper och arter enligt art och habitatdirektivet	6
Bevarandesyfte	8
Övergripande bevarandemål	9
Övergripande hotbild.....	10
Övergripande bevarandeåtgärder	11
Bevarandestatus för Långan	12
Beskrivning av naturtyper och arter	13
1355 – Utter (<i>Lutra lutra</i>) i Långan	15
Uppföljning	17
Litteratur.....	18
Bilagor.....	19

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt.

Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27–29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på "kartverktyget skyddad natur". I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information. Karta över naturtyper hittas efter sökning av område, gå till fliken Kartskikt, avmarkera allt och under Naturtypskarteringar lägg till Natura naturtypskartan (NNK) och välj Naturtyper (ytor, linje, punkter). Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. För mer information se Länsstyrelsens hemsida (www.lansstyrelsen.se/jamtland).

Här nedan finns en översigtskarta över områdets belägenhet. Mer detaljerade kartor med statusklassning enligt EU:s vattendirektiv, vattendragsrestaurerade sträckor samt där åtgärder i form av restaurering fortfarande krävs finns i bilagorna 2-4.

© Länsstyrelsen Jämtlands län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan - GSD

Ingående naturtyper och arter enligt art och habitatdirektivet

Området är utpekat att ingå i nätverket Natura 2000 enligt art och habitatdirektivet. Nedan redovisas samtliga i området påträffade arter och naturtyper som legat till grund för detta (Tabell 1 och 2). Då det inte gjorts någon fullständig inventering av arter i Natura 2000-området kan det finnas ytterligare arter som borde vara upptagna i tabellen. Koderna är internationella Natura 2000 art- och naturtypskoder.

TABELL 1. NATURTYPER INOM NATURA 2000-OMRÅDET LÅNGAN

Kod	Naturtyp	Uppskattad areal	Bevarandestatus
3210	Större Vattendrag	365,5	Ogynnsam

TABELL 2. HABITATARTER INOM NATURA 2000-OMRÅDET LÅNGAN

Kod	Art	Svenskt namn	Bevarandestatus
1355	<i>Lutra lutra</i>	Utter	Ogynnsam

Beskrivning av området

Långan är ett biflöde till Indalsälven och har sina källor i Offerdalsfjällen, Krokoms kommun. Bevarandeplanen omfattar älvens sträckning mellan Landögssjön och utloppet i Indalsälven (Nedre Långan).

Nedre Långan, nedströms Landögssjön och till inflödet i Indalsälven, är cirka 36 kilometer lång. Medelvattenföringen vid Landögssjöns utlopp är 33 m³/sek. Älven tillhör habitattypen Större vattendrag (3210) och omfattar huvudälvfåran som Natura 2000-objekt. Vattensystemet är inom dessa delar en ren skogsälv av vildmarkskaraktär. Mänskliga bosättningar i nutid saknas nästan helt i närområdet, däremot visar ett stort antal arkeologiska lämningar i form av fångstgropar och boplatser att det funnits människor längs älven sedan istiden.

Vattensystemet möter olika biotyper, dit hör bland annat fem forsområden, olika former av strömmar, selområden samt partier med flergrenighet. Vissa av forsarna har speciella bottenförhållanden (bland annat Långforsen) genom att kalken lösts upp ur berggrunden av det strömmande vattnet medan andra hårdare bergarter står kvar som kammar och åsar. Ett flertal biflöden bidrar till en mångfacetterad vattenmiljö. Dit hör Åkerån, Gysån, Nävran samt ett antal mindre bäckar. Nedre Långan är till största delen omgiven av barrskog men även våtmarker förekommer längs betydande delar av vattensystemet. Där finns bland annat bleke-, rik- och extremrikkärr vilket stärker bilden av en mosaikartad vattenmiljö med älven som nav för den biologiska mångfalden.

Ett flertal arter i och längs älven med biflöden bidrar till ett levande vattensystem. Fiskbeståndet i strömmarna domineras av öring, harr, elritsa samt bergsimpa. Sik, gädda, abborre och lake tillkommer i vattendragets lugnare partier. Biflöden som Åkerån, Gysån och Nävran håller bland annat öring och harr, vilka i dag har möjligheten att fritt kommunicera med Långan via lek- och näringsvandringar.

Nedre Långan erbjuder även en god miljö för många däggdjur och fåglar. Bävern har länge haft en livskraftig population i vattensystemet. Habitatarten utter (*Lutra lutra*) har funnits vid älven utan avbrott genom åren i ett svagt bestånd. Strömstaren förekommer rikligt tack vare de många strömsträckorna. I och kring älvsträckan häckar bland annat trana, fiskgjuse, blå kärrhök, svarthakedopping, vitkindad gås och lappuggla, samtliga listade i EU's Fågeldirektiv.

Områdets kalkrika berggrund ger en vattenmiljö av hög kvalitet, men bidrar även till en rik flora med inslag som kärrspira, kung Karls spira, jungfru Marie nycklar och guckusko. På växtsidan kan särskilt uppmärksammas förekomsten av jämtlandsmaskros (*Taraxum crocodes*) vilken är knuten till älv- och sjöstränder och har bland annat dokumenterats vid Långforsen. Arten är fridlyst, rödlistad som sårbar, samt karaktärsart för det aktuella Natura 2000-habitatet.

Som en följd av årsregleringar uppströms i vattensystemet (källsjöarna, Oldens kraftverk) är Nedre Långan påverkad av reglering. Sedan tillkomsten av Oldens kraftverk 1976 har flödesvariationerna varit mycket omfattande vintertid vilket kan ha negativa effekter på faunan och florin. För utförligare beskrivningar gällande vattenreglering för kraftproduktion i Långans vattensystem, se Åtgärdsplan för Långans Vattensystem (Länsstyrelsen Jämtlands län).

Grunden för Nedre Långans stora värde i dag är, förutom vattenkemin, att den undantagits från vattenkraftutbyggnad. Älvsträckan är därvid skyddad via Miljöbalken 4 kap 6 §.

För Långforsen finns idag en dom från Mark- och miljööverdomstolen från 2015-06-12 (Mål nr: M 6028-14) som ger tillstånd till renovering av kraftverket och dammen samt att återuppta driften. Det finns i dagsläget (2017) intentioner från anläggningens ägare att ta bort befintligt kraftverk och återställa forsmiljön.

Uppströms nedre Långan, i Landögssjön, bedrivs omfattande odling av röding i nätkassar. Gällande tillstånd omfattar produktion av cirka 550 ton fisk. Verksamheten har konstaterats leda till ökade halter av näringsämnen i Långan.

En annan storskalig påverkan av Långans hydrologi härrör som tidigare nämnts från årsregleringarna uppströms i vattensystemet. Efter att flödesvariationerna mildrats vid dammen i Landögssjön har situationen förbättrats betydligt. Detta kan också ha koppling till den beståndsökning av strömlevande laxfisk som registrerats under senare tid. Ett förhållande som visar att Nedre Långan har förutsättningar att hålla täta bestånd av strömlevande laxfisk, vilket i sin tur indikerar att vattendraget har god potential att upprätthålla processer och ekosystemfunktioner.

Till bilden av mänsklig påverkan i och kring Lången skall även läggas att vattendraget varit föremål för rensningar under flottningsepoken. Verksamheten har orsakat förändrad morfologi och förändrade flödesförhållanden.

Vid Nedre Lången har på några ställen nyckelbiotoper registrerats av Skogsstyrelsen. Våtmarker med högt prioriterade skyddsvärden finns i anslutning till ån med biflöden. Dit hör ett flertal klass 1 objekt (mycket skyddsvärda våtmarker) med höga botaniska värden och rödlistade arter, bland annat rikkärr som Mångspångflon, Gökbodvågen, Bötelsmyren, Äsmyren, Byflon och Flakamyren varav vissa är Natura 2000-objekt.

För tätortsregionen Östersund-Krokom-Lit utgör Lången ett viktigt och utvecklingsbart rekreativområde av ren vildmarkskaraktär. Fiskemöjligheterna har bedömts så värdefulla att vattendraget klassificerats som riksintresse för fritidsfisket.

De lokala fiskevårdsområdesföreningarna har en av nyckelrollerna i vattenområdet som helhet. Dessa ingår i en förvaltningsstruktur som behövs för att tillgodose behovet av juridisk rättskraft. Samtidigt är de väl avgränsade ur ett fiske- och naturvårdsperspektiv i Långansystemet. Där finns ett stort engagemang i fiske- och allmänna bevarandefrågor i och kring vattnen – samtidigt som vattenresurserna utgör en viktig utvecklingsfaktor i glesbygd. En bra fiskevårdsförvaltning är en förutsättning för bevarande av de typiska arterna för naturtyperna.

Nedre Långans geografiska läge med utflöde ur Landögssjön och slutpunkt i Indalsälven öppnar för en zonerad skyddsavgränsning. Huvudälvfåran bildar därvid en värdekärna som Natura 2000-objekt medan biflödena ligger utanför. Dessa bildar ett hänsynsområde som bör förknippas med högt ställda krav på bevarande, dels via kopplingen till Nedre Lången, dels för de lokala naturvärden som dokumenterats.

Områdesskydd via naturreservat är i planeringsstadiet för Natura 2000-området Flakamyren, samt området mellan Flakamyren och Lången. Men själva Lången ingår inte i det planerade reservatet. Man bör dock utreda om naturreservat bör bildas i nedre delen av Lången.

Bevarandesyfte

Området har stor betydelse för det globala bevarandet av naturtypen Större vattendrag (3210), här förekommer arten utter (1355). Därför ska området skyddas för att bevara och återställa dessa naturtyper och de arter som utpekats enligt art- och habitatdirektivet i gynnsam bevarandestatus.

Det ska även ges möjligheter att genomföra vetenskapliga studier och bedriva rörligt friluftsliv i området. Syftet är att återställa och upprätthålla gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som enligt Art- och habitatdirektivet utgjort grund för att området bör ingå i nätverket Natura 2000. För att möjliggöra detta krävs att de flesta av de föreslagna bevarandemålen uppnås.

Övergripande bevarandemål

För att ett Natura 2000-område ska ha en gynnsam bevarandestatus ska det uppfylla de mål som ställts upp för området. Dessa mål har anpassats efter de bevarandevärden som finns i området. Det kan vara mål som är generella för en gynnsam bevarandestatus hos alla Natura 2000-områden, eller mål som är prioriterade för att uppnå och upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för specifika naturtyper och arter i området.

Området ska uppnå gynnsam bevarandestatus genom att naturtypen och ingående habitatarter har gynnsam bevarandestatus. För att detta ska uppnås bör populationer av arterna vara livskraftiga på lång sikt. För varje vattenförekomst i det akvatiska habitatet inom Långan finns för området särskilt viktiga kvalitetsfaktorer. Dessa utgör grunden för den sammanvägda ekologiska statusen. Minst God ekologisk status skall uppnås i enlighet med ramdirektivet för vatten (Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG). Det innebär enkelt uttryckt att värdena för ytvattenförekomstens biologiska kvalitetsfaktorer uppvisar små av mänsklig verksamhet framkallade störningar, men avviker endast i liten omfattning från de värden som normalt gäller för ytvattenförekomsten vid opåverkade förhållanden (Havs- och vattenmyndighetens rapport 2017:15).

- » Arealen av naturtyperna ska vara minst 365,5 hektar. Naturliga ökning och minskningar är tillåtna.
- » Livskraftiga bestånd av öring och harr skall finnas. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de aktuella hotfaktorerna.
- » Vegetationen i strandzonen ska ha en naturlig struktur.
- » De typiska arterna för naturtypen ska upprätthållas och vara vanligt förekommande i strandzonerna.
- » All exploatering som riskerar att påverka områdets bevarandestatus ska prövas särskilt.

De specifika bevarandemålen för respektive naturtyp finns redovisade i bilaga 1. De följer Havs- och Vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2013:19). Minst God ekologisk status ska alltså uppnås. Aktuell klassning och miljö kvalitetsnormer för respektive vattenförekomst inom Natura 2000-området finns redovisade i Vattenmyndigheternas gemensamma databas Vatteninformationssystem Sverige (VISS.Lansstyrelssen.se).

För specifika bevarandemål för utter se beskrivningen av arten.

Övergripande hotbild

Hotbilden är en beskrivning av hoten mot de ingående naturtyperna och arterna samt mot Natura 2000-området i sig. Vissa av hoten sträcker sig utanför områdets gränser. Några av dessa är så övergripande att hoten måste hanteras nationellt eller till och med internationellt, exempelvis klimatförändringar och luftföroreningar. Här samlas övergripande hot och de hot som anses mycket akuta eller allvarliga.

- » Vattenkraftutbyggnad och reglering. Reglering av vattenföring som kan orsaka störd flödesdynamik, vandringshinder, torrläggning av vattendragssträckor och ändrade näringsförhållanden. Långan nedström Landögssjön är i dag skyddad mot vattenkraftexploatering via miljöbalken 4 kap 6§.
- » Påverkan från flottningsverksamhet på vattenhabitat. Verksamheten medför påverkan på de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna (konnektivitet-, hydrologisk regim- och morfologiskt tillstånd i vattendrag).
- » Vandringshinder. Underhåll av väg eller utökning av vägnätet kan orsaka nya vandringshinder i form av felaktigt anlagda vägtrummor. Här finns även risk för grumling samt förorening genom utsläpp av miljöfarliga ämnen.
- » Skogsbruk; avverkning av strandnära skog kan ge ökad instrålning/temperatur, fysisk störning, minskad tillgång på död ved respektive nedfall av organiskt material. Slutavverkning, markavvattning och skyddsdikning ger ökad avrinning och risk för erosion. Båda ingreppen kan orsaka grumling och igenslamning av botten samt förändrad hydrologi i strandmiljön. Påverkar även avrinningsområdets vattenhushållande förmåga.
- » Fiske som är ensidigt mot vissa arter eller som är för hårt i förhållande till vattendragets naturliga produktionsförmåga kan påverka konkurrensförhållanden och artsammansättning.
- » Inaktiva fiskeförvaltande organisationer som riskerar upplösning med påföljande utebliven förvaltning av fisket innebär en risk för fiskpopulationerna.
- » Transporter av farligt gods på vägar innebär risk för förorening av älven och vissa biflöden. Dit hör framförallt riskerna för utsläpp av petroleumprodukter eller kemikalier.
- » Utsättning av främmande arter och fiskstammar som kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering.

- » Utsläpp av föroreningar från punktkälla, t ex avlopp, industri, materialtäkt eller annan verksamhet.
- » Försämrade vattenkvalitet till följd av utsläpp från diffusa antropogena källor som leder till försurning, förorening (miljögifter inklusive metaller) eller eutrofiering.
- » Klimatförändringar. Dessa kan medföra förändringar av flora- och faunasammansättningen och bland annat leda till ett större inslag av värmekrävande arter. Dessutom riskerar förändrade nederbördsförhållanden leda till förändrade hydrologiska förutsättningar vars effekter är svårförutsägbara.

De allvarligaste hoten är sådana som förstör eller allvarligt skadar strukturer, miljöer och funktioner i de akvatiska ekosystemen eller strandområdena.

Lången är i dag skyddad mot fortsatt vattenkraftsexploatering via Miljöbalken 4 kap § 6. Älvens skydd genom Miljöbalken stärker det andra av Jämtlands läns regionala tillägg till de nationella miljömålen "Ingen ytterligare utbyggnad av vattenkraften tillåts i oreglerade sjöar, vattendrag samt utbyggda och/ eller oreglerade vattendragssträckor." Vilket är en del i att uppfylla miljömålet Levande sjöar och vattendrag. Natura 2000-området har inget formellt skydd genom naturreservat eller biotopskydd. Det innebär en utökad hotbild mot naturtyperna då, bortsett från ordinarie bestämmelser i form av skogsvårdslagen och miljöbalken, endast Natura2000-lagstiftningen mer detaljerat kan reglera skogsbruksåtgärder som avverkning samt annan exploatering i och i anslutning till naturtypen.

För specifika hot se beskrivning av respektive naturtyp och art.

Övergripande bevarandeåtgärder

För att uppnå bevarandemålen behöver åtgärder genomföras. Dessa är anpassade efter de specifika hot som utpekats för området ifråga och innefattar både allmänna åtgärder (det vill säga hur området respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, naturskydd och naturvård) och specifika åtgärder för Natura 2000-området. De åtgärder som listas är prioriterade för området och inriktade mot att miljö kvalitetsnormen god ekologisk status 2021 ska uppnås i de vattenförekomster som ingår i Natura 2000-området.

Lången har liksom flertalet norrländska vattendrag och sjöar en historia av mänsklig påverkan som inte utgör någon direkt hotbild i dag. I den samlade ansträngningen för att bibehålla och stärka gynnsam bevarandestatus är dock varje insats en viktig bricka i strävan mot ett hållbart ekosystem. Dit hör att åns livsmiljöer för fiskar och andra vattenlevande organismer kan förbättras genom biotopvård och annan biologisk återställning – inte minst i anslutning till flottledspåverkade delar.

- » Utredningar samt åtgärder för att skapa en så naturliknande hydrologisk regim som möjligt där gynnsam bevarandestatus uppnås.
- » Kontinuerliga uppdateringar av underlag och prioriteringar i vattensystemplan Lången (Länsstyrelsens åtgärd nr 5 i Bottenhavets vattendistrikts Förvaltningsplan 2016-2021, Del 4, Åtgärdsprogram 2016-2021). Där bland annat arbete för att bevara harr och öring ingår. Även åtgärdsbehov och prioriteringar gällande vandringshinder och flottningspåverkade vattenmiljöer hänvisas till planerna.
- » Vid avverkningar, markberedning, dikning eller andra skogsbruksåtgärder som riskerar leda till negativa effekter för vattenmiljön i Natura 2000-området måste särskild hänsyn tas. Särskilda informations och utbildningsinsatser behöver genomföras.
- » Biotopåtgärder i strandzonen (gynna uppkomsten av lövträd intill vattendraget, tillförsel av död ved mm.)
- » Förhindra spridning av främmande arter och populationer. Utsättningstillstånd av odlat material (främmande eller från den ursprungliga faunan) beviljas ej i vattendrag.
- » Arbete för att fiskeförvaltande organisationer skall kunna vara verksamma.
- » Gångse åtgärder för att uppnå gynnsam bevarandestatus så att inga försämringar för naturtyper eller arter sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).
- » Gröna skogsbruksplaner, skogscertifiering eller frivilliga avsättningar kan vara ändamålsenliga bevarandeåtgärder för skogsfastigheter uppströms och i anslutning till Natura 2000- området.
- » Information och rådgivning till markägare och verksamhetsutövare samordnas mellan länsstyrelsen, skogsstyrelsen och kommunen.
- » Markägare/nyttjare i närområdet informeras om möjligheter att bistå bevarandet av naturvärdena i Natura 2000-området. Information om områdets natur- och bevarandevärden och hur detta bör beaktas ska dessutom vara tillgänglig för utövare av jakt, fiske och friluftsliv.
- » Regionalt och lokalt arbete för genomförande av förebyggande åtgärder och bevarande samordnas inom avrinningsområdet.

För beskrivning av specifika åtgärder för naturtyperna samt bevarandeåtgärder för utter se beskrivningen av respektive naturtyp och art.

Bevarandestatus för Lången

För att kunna säkra det långsiktiga bevarandet av utpekade naturtyper och arter samt bedöma behov och prioriteringar av bevarandeåtgärder krävs en bedömning av det specifika områdets bevarandestatus. Denna bedömning utgår från tillståndet hos ingående naturtyp och arter i förhållande till de mål som fastställts för området. Områdets hotbild vägs in för att ge en uppfattning om hur områdets förutsättningar kommer utvecklas i framtiden.

Natura 2000-området Långan omfattar två vattenförekomster, Långan nedströms Långforsen (WA38784970) och Långan uppströms Långforsen (WA99853522) vilka klassas som naturtypen Större vattendrag. Båda vattenförekomsterna klassas till otillfredsställande ekologisk status inom ramen för EU:s vattendirektiv. Orsakerna till att miljö kvalitetsnormen god ekologisk status inte uppnås är framför allt påverkad hydrologisk vattenregim då vattenreglering sker längre uppströms i vattensystemet, med regleringsmagasinet Landögssjön direkt uppströms. En annan betydande orsak är flottledsrensning som påverkar klassningen av det morfologiska tillståndet. För specifik information om de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna se www.viss.lanssyttelsen.se. Skogsbruket utgör den helt dominerande markanvändningen längs Långan och dess tillrinningsområde.

Omvänd vattenföring med stora vinterflöden och reducerad vårflod, vandringshinder i huvudfåran och i biflöden samt kraftigt påverkad konnektivitet i sidled som medför att svämplan inte översvämmas gör att de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna inte uppnår god ekologisk status. Detta tillsammans med den morfologiska påverkan gör att gynnsam bevarandestatus idag inte uppnås för Natura 2000-området Långan.

För bevarandestatus för naturtyper och arter se beskrivningen av respektive naturtyp och art.

Beskrivning av naturtyper och arter

3210 - Större vattendrag

Större naturliga vattendrag eller delar av vattendrag med relativt näringsfattigt och klart vatten. Naturliga variationer i vattenståndet skapar en variation av strandmiljöer med hög biologisk mångfald. Naturtypen omfattar oftast vattendrag som har strömordning minst 4 och/eller högre årsmedelvattenföring än 20 m³/s.

Känsligheten för flödesförändringar (onaturlig hydrologisk regim) i större vattendrag är hög då det kan påverka viktiga strukturer och funktioner som är kännetecknande för naturtypen. Fria vandringsvägar är också viktigt med en upp- och nedströms konnektivitet som möjliggör spridning för arter. Det är också centralt att det inte bara räcker med att det finns konnektivitet inom och mellan vattendragssträckor utan att det även finns strukturer för till exempel lek- och uppväxtområden. Omgivande naturtyper som till exempel strand- och svämskogar, våtmarker och mader är viktiga livsmiljöer och även viktiga för vattendragets vattenkvalitet. Naturtypen känslighet med avseende på bristande sidledes konnektivitet bedöms därför som hög.

Hotbild för Större vattendrag (3210)

- » Vattenkraftutbyggnad och reglering. Natura 2000-området Långan är påverkat av regleringar från Oldens kraftverk och Landögssjöns regleringsmagasin, som ligger uppströms i vattensystemet. Från dammen i utloppet av Landögssjön rinner Långan i en cirka 1,5 kilometer lång grävd kanal.
- » Ungefär 6 kilometer nedströms Landögdammen ligger Långforsens kraftverk. Om kraftverk och damm renoveras måste god konnektivitet i upp- och nedströms riktning säkerställas.
- » I den uppströms belägna Landögssjön finns en kassodling för röding som har tillstånd för att producera 550 ton fisk per år. Risk finns för eutrofiering och negativ påverkan från förrymd fisk och fisksjukdomar.
- » Historisk påverkan från flottledsrensning på morfologiska och hydrologiska förhållanden.
- » Fisket har i ett populationsperspektiv (öring och harr) betydelse som påverkansfaktor. Långan har gott rykte som sportfiskevatten vilket innebär att fisketrycket kan bli högt framför allt i strömmarna.

Bevarandeåtgärder för Större vattendrag (3210)

För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs åtgärder för att återskapa en så naturlig hydrologisk regim som möjligt med vårflood, högre sommarflöden, ingen korttidsreglering, tillräckliga lägsta flöden samt hänsyn till olika lekperioder. Även åtgärder för att skapa fri vandring vid dammar och kraftverk är nödvändigt.

- » Miljöanpassningar av samtliga vattenkraftsverksamheter. Så att specifik flödesenergi, volymavvikelse samt flödets förändringstakt normalt uppnår som lägst god status.
- » Åtgärder för att återställa efter flottledsrensning samt åtgärder för att återställa den kanal som idag finns nedströms Landögdammen så att kvalitetsfaktorerna Morfologiskt tillstånd i vattendrag samt Hydrologisk regim i vattendrag med underliggande parametrar (www.viss.lansstyrelsen.se) uppnår god status.
- » Fortsatt funktionalitetskontroll av den fiskväg som finns vid dammen i utloppet av Landögssjön behöver utföras, för att en bra bedömning av status på konnektivitet i upp- och nedströms riktning skall kunna göras.
- » För att uppnå god status för konnektivitet upp- och nedströms vid Långforsens kraftverk krävs passerbarhet för alla arter som vandrar upp- eller nedströms, samt möjlig transport av övrigt organiskt material.
- » Åtgärder i den mån det behövs när det gäller tillförsel av sediment.
- » De vägpassager som vid inventering bedömts som vandringshinder behöver åtgärdas. Detta för att det ska finnas effektiva passager för djur, växter och organiskt material till anslutande vattensystem och svämplan lägst motsvarande god status med avseende på upp- och nedströms konnektivitet.

Det ska tilläggas att en total återställning av Lången med nedmontering av Långforsens kraftverk och damm, är det biologiskt bästa alternativet och bör finnas med i framtida åtgärdsdiskussioner.

När det gäller Lången saknas heltäckande undersökningar och kunskapsuppbyggnad. Ytterligare insatser som behöver genomföras är:

- » Kunskapsuppbyggande insatser som biotopkartering och dykinventeringar etcetera.
- » Inventering och kartläggning av värdekärnor och nyckelbiotoper behöver göras för att bedöma behoven av förstärkt områdesskydd i form av naturreservat, biotopskyddsområde, naturvårdsavtal etcetera.
- » Kiselalgsprovtagning bör påbörjas när metod för näringsfattiga vatten är fastställd för att klargöra om fiskodlingen i Landögssjön påverkar näringsämnesnivåerna i Lången.
- » Fortsatt vattenkemiprovtagning är nödvändig för att följa fiskodlingens eventuella påverkan på Natura 2000-området.

Bevarandestatus för Större vattendrag (3210)

Omvänd vattenföring med stora vinterflöden och reducerad vårflod, vandringshinder i huvudfåran och i biflöden samt kraftigt påverkad konnektivitet i sidled som medför att svämplan inte översvämmas gör att de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna inte uppnår god ekologisk status. Därmed uppnås inte idag gynnsam bevarandestatus för naturtypen Större vattendrag

1355 – Utter (*Lutra lutra*) i Lången

Beskrivning av arten

Optimala miljöer för utter är vatten som erbjuder riklig tillgång på lättillgänglig föda året runt och som har tillgång till landområden där uttern kan vila ostört, föda upp ungar etcetera. Vintertid är uttern beroende av isfria, strömmande vatten, för att hitta föda. Utterhonors hemområde omfattar ett område på cirka 28 kilometer strandlängd. Vuxna hanar har hemområden med en storlek av omkring 45 kilometer strandlängd. Hanarnas områden varierar i storlek beroende på områdets topografi, individuella egenskaper och närvaron av andra uttrar, speciellt andra hanar. Mellan könen kan hemområden överlappa och en hanes hemområde kan således omfatta en eller flera honors. Nya data indikerar att storleken på utterns hemområde kan vara dubbelt så stort i norra Sverige än som vad som är uppmätt i landets sydligare regioner.

För ett livskraftigt bestånd av utter krävs stora områden med mer eller mindre sammanhängande vattensystem. I små vattensystem, som ligger isolerade, blir populationerna mycket sårbara eftersom utbytet av individer försvåras eller uteblir. Uttern jagar främst i strömmande vatten, i förhållandevis grunda vatten. Om vattnet däms upp minskar strömhastigheten och fiskfaunan förändras från strömlevande fisk till fler arter som vanligtvis förknippas med sjöar (limnofila) och lever på ett djup som gör att de blir svårare för uttern att fånga. Utterns föda består mestadels av fisk som till exempel öring, harr, lake, simpbor och karpfiskar, men även groddjur, kräftor, större insekter, fåglar och mindre däggdjur kan ingå i dieten. Födovallet varierar mellan olika områden och även med årstiden.

Bevarandemål för Utter (1355) i Långan

- » De fysiska och ekologiska förutsättningarna i ån ska vara bra för utter och minst uppfylla kraven för God hydromorfologisk status.
- » God kemisk ytvattenstatus (undantag Hg och PBDE) ska bibehållas, då utter påverkas negativt av miljögifter.
- » Säkra vägpassager för utter.

Hotbild för Utter (1355) i Långan

- » Den samlade effekten av reglering, skogsbrukspåverkan, försurning mm har medfört att fiskbestånd och därmed utter gått tillbaka.
- » Reglering av vattendrag, utbyggnad av vattenfall och strömsträckor. Natura 2000-området är dock skyddat mot vattenkraftutbyggnad enligt Miljöbalken 4:6.
- » Årligen skördar biltrafiken ett relativt stort antal uttrar vilket inte är försumbart med tanke på att det svenska beståndet fortfarande är relativt litet. För utterpopulationen som helhet är sannolikt inte trafiken ett av de allvarligaste hoten men lokalt, framför allt i delar av södra Sverige, kan trafiken vara en begränsande faktor.

Bevarandeåtgärder för Utter (1355) i Långan

- » Utförlig inventering av utter i området.
- » Inventering av vägar mm för att identifiera de som orsakar hinder för utter samt åtgärder där så krävs.
- » Gynna bestånden av strömlevande fisk (öring och harr) som utgör en viktig födoresurs för utter.

Bevarandestatus för Utter (1355) i Långan

I den svenska rödlistan förs uttern till kategorin Nära hotad (NT). Sett ur Natura 2000-synvinkel klassas artens bevarandestatus nationellt som ogynnsam (Bad status), men med en positiv trend. Utter finns etablerad i Långan. Några detaljerade kvantitativa inventeringar finns dock inte genomförda. Ytterligare inventering av utter är därmed en angelägen åtgärd för att utterns status i området ska kunna fastställas.

Uppföljning

Området bör uppföljas kontinuerligt för att upprätthålla en långsiktigt gynnsam bevarandestatus för utpekade arter och naturtyper samt för att kunna utvärdera områdets bevarandeåtgärder och behov av ytterligare åtgärder. I de fall området inte har något formellt skydd är fortlöpande uppföljning av bevarandetillståndet prioriterat.

De uppföljningsinsatser som det kommer att röra sig om är biotopkartering, uppföljning av fisk genom elfisken och dykinventeringar, bottenfaunaprovtagningar, vattenkemiprovtagningar, inventering av utter, jämtlandsmaskros och övrig strand- och vattenvegetation. En specifik uppföljningsplan för natura 2000-området Långan kommer att tas fram där metoder, uppföljningsfrekvenser, kostnader och finansiering kommer att tydliggöras. Ett av syftena med de uppföljningar som kommer tas fram är att kunna precisera bevarandemålen för Natura 2000-området. Även verksamheter eller åtgärder i det direkta närområdet kan inverka på de i området ingående arterna/naturtyperna vilket kommer att behandlas i uppföljningsplanen.

Litteratur

Eide, W. (red.). (2014). Arter och naturtyper i habitatdirektivet – bevarandestatus i Sverige 2013. Uppsala: ArtDatabanken SLU.

Havs- och Vattenmyndigheten. (2017). Sötvattenanknutna Natura 2000-vårdens känslighet för hydromorfologisk påverkan. Eddie von Wachenfeldt och Ulf Bjelke. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2017:15.

Länsstyrelsen i Jämtlands län. 2006. Bevarandeplan för Natura 2000-område Långan SE0720358. Östersund: Länsstyrelsen Jämtlands Läns version 2006-08-01.

Länsstyrelsen Jämtlands län. (2012). Långans vattensystem (En samlad beskrivning och prioriterade miljöåtgärder). Jens Fuchs mfl.

Naturvårdsverket. (2003). Natura 2000 i Sverige, Handbok med allmänna råd. Stockholm: Handbok 2003:9.

Naturvårdsverket. (2011). Större vattendrag. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1. Stockholm: NV-04493-11.

Naturvårdsverket. (2011). Utter. Vägledning för svenska arter i habitatdirektivets bilaga 2. Stockholm: NV-01162-10.

Naturvårdsverket. (2010). Manual för uppföljning av vattendrag i skyddade områden 5.0. Jakob Bergengren.

www.viss.lansstyrelsen.se, (mars 2017).

Läs mer om Natura 2000:

Naturvårdsverkets hemsida

www.naturvardsverket.se

Länsstyrelsen Jämtlands läns hemsida

www.lansstyrelsen.se/Jamtland

Bilagor

BILAGA 1. TABELL MED SPECIFIKA BEVARANDEMÅL FÖR RESPEKTIVE NATURTYP. MÅLEN FÖLJER HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETENS FÖRESKRIFTER OM KLASSIFICERING OCH MILJÖKVALITETSNORMER AVSEENDE YTVATTEN (HVMFS 2013:19).

		Naturtyp
Parameter	Bevarandemål	Större vattendrag (3210)
Hydrologisk regim (vattendrag)	Det ska finnas en naturliknande hydrologisk regim [och det ska finnas älvsjöar, sel, meandersträckor, kvillar, forsar och fall, erosionspartier, branter, sedimentation].	x
Hydrologisk regim (sjö)	Den hydrologiska regimen ska vara naturlig.	
Vattenståndsva- riation (vatten- drag)	Det ska finnas en naturliknande vattenståndsva- riation som skapar en variation av strandmiljöer med hög biologisk mångfald.	x
Vattenståndsva- riation (sjö)	Det ska finnas en naturliknande vattenståndsva- riation som skapar en variation av strandmiljöer med hög biologisk mångfald.	
Störning i strandzonen	Strandzonen ska präglas av en återkommande störning med periodvis blottlagda stränder och en ånnuell kortskottsvegetation (till exempel vågerosion, ishyvling, bete etcetera.).	x
Erosion/sedi- mentation	Det ska finnas sträckor som präglas av naturlig erosion och sedimentation (meandring) som skapar blottlagd jord/strandzon och strandbrin- kar.	x
Konnektivitet, upp-nedströms	Det ska finnas effektiva passager för [djur, väx- ter, sediment och organiskt material] till anslu- tande vattensystem.	x
Konnektivitet, sidled	Det ska finnas effektiva passager för [djur, väx- ter, sediment och organiskt material] till anslu- tande vattensystem och svämplan.	x
Siktdjup	Vattnet ska vara klart med ett siktdjup och ljus- klimat som är förknippat med naturtypen.	x
God vattenkvali- tet (generell)	Vattenkvaliteten ska vara god.	x
Försurning	Försurningssituationen ska vara god.	x
Näringshalt- oli- gotrof, mesotrof, eutrof	Halten av näringsämnen ska vara naturligt [låg (oligotrof)].	x
Kortskottsvege- tation	Det ska finnas kortskottsvegetation [notblomster, strandpryl, braxengräs] som är vanligt förekom- mande på lämpligt bottensubstrat.	
Sand- eller grusbotten	Det ska finnas sand- eller grusbotten av glaciflu- vialt ursprung.	x
Morfologiskt tillstånd (sjö)	Sjön ska ha en naturlig strandzon och närom- råde.	
Ekologiskt funk- tionell kantzon (vattendrag)	Det ska finnas en funktionell buffertzonen i anslut- ning till vattendraget.	x

		Naturtyp
Parameter	Bevarandemål	Större vattendrag (3210)
Främmande arter	Främmande arter eller fiskstammar ska ej inverka negativt på artsammansättningen eller variation av arter genom ändrade konkurrensförhållanden, genetik och/eller smittspridning.	x
Igenväxning	Vass och/eller annan högre vattenvegetation, slingor och flytbladsvegetation ska förekomma sparsamt förutom i skyddade vikar där bestånd kan vara tätare.	x

BILAGA 2. KARTAN VISAR DEN ÖVERSTA DELEN AV NATURA 2000-OMRÅDET LÅNGAN MED STATUSKLASSNING ENLIGT EU:S VATTENDIREKTIV, RESTAURERADE VATTENDRAGSSTRÄCKOR, STRÄCKOR DÄR ÅTGÄRDSBEHOV FORTFARANDE FINNS SAMT DAMMAR OCH KRAFTVERK.

© Länsstyrelsen Jämtlands län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan - GSD

BILAGA 3. KARTAN VISAR DEN MELLERSTA DELEN AV NATURA 2000-OMRÅDET LÅNGAN MED STATUSKLASSNING ENLIGT EU:S VATTENDIREKTIV SAMT RESTAURERADE VATTENDRAGSTRÄCKOR.

© Länsstyrelsen Jämtlands län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan - GSD

BILAGA 4. KARTAN VISAR DEN NEDERSTA DELEN AV NATURA 2000-OMRÅDET LÅNGAN MED STATUSKLASSNING ENLIGT EU:S VATTENDIREKTIV, RESTAURERADE VATTENDRAGSSTRÄCKOR, STRÄCKOR DÄR ÅTGÄRDSBEHOV FORTFARANDE FINNS SAMT DAMMAR.

© Länsstyrelsen Jämtlands län

© Lantmateriet Geodatasamverkan - GSD

Länstyrelsen Jämtlands län

Postadress: 831 86 Östersund
Besöksadress: Residensgränd 7
Telefon: 010-225 30 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland